

BEETHOVEN a jeho PROMÉTHEUS

JANA HOŠKOVÁ

V letošním roce si všechny kulturní národy světa připomínají dvouště výročí narození Ludwiga van Beethovena. K Beethovenovým oslavám se připojují i baletní umělci. Ludwig van Beethoven zkomponoval dva balety: neuváděný, prý rozkošný **Ritterballett**, který napsal roku 1791 — ve svých jednadvaceti letech — a na objednávku pro italského choreografa Salvatore Viganu podle jeho libreta **Stvoření Prométheova**, uvedená roku 1801 ve Vídni.

Viganovo libreto zpracovávalo volně podle Aischyla mythos o Titánovi Prométheovi, který stvořil z hlíny lidi a ukrádl oheň z Olympu, aby svá „stvoření“ — muže a ženu — probudil k životu. Zeus ho za to dal přikovat na Kavkaz, kde mu supi klovali stále dorůstající játra. O původní choreografii podává svědectví Stendhal: „Nepochybně jsou v Prométheovi místa, která působí absurdně; ale ještě po deseti letech je vzpomínka na balet živá jako v prvních dnech a vzbuzuje ve mně úžas.“

Libreto baletu se nedochovalo, sám Salvatore Viganu balet přepracovával. Pro druhé uvedení díla v Milánské Scale roku 1813 změnil původní dva obrazy na šest, Beethovenovu hudbu rozšířil jeho jinými díly a doplnil ji skladbami Josefa Weigla. Takto přistupovat k hudebním skladbám bylo tehdy běžným zvykem.

Prométheus nepatří k vrcholným Beetho-

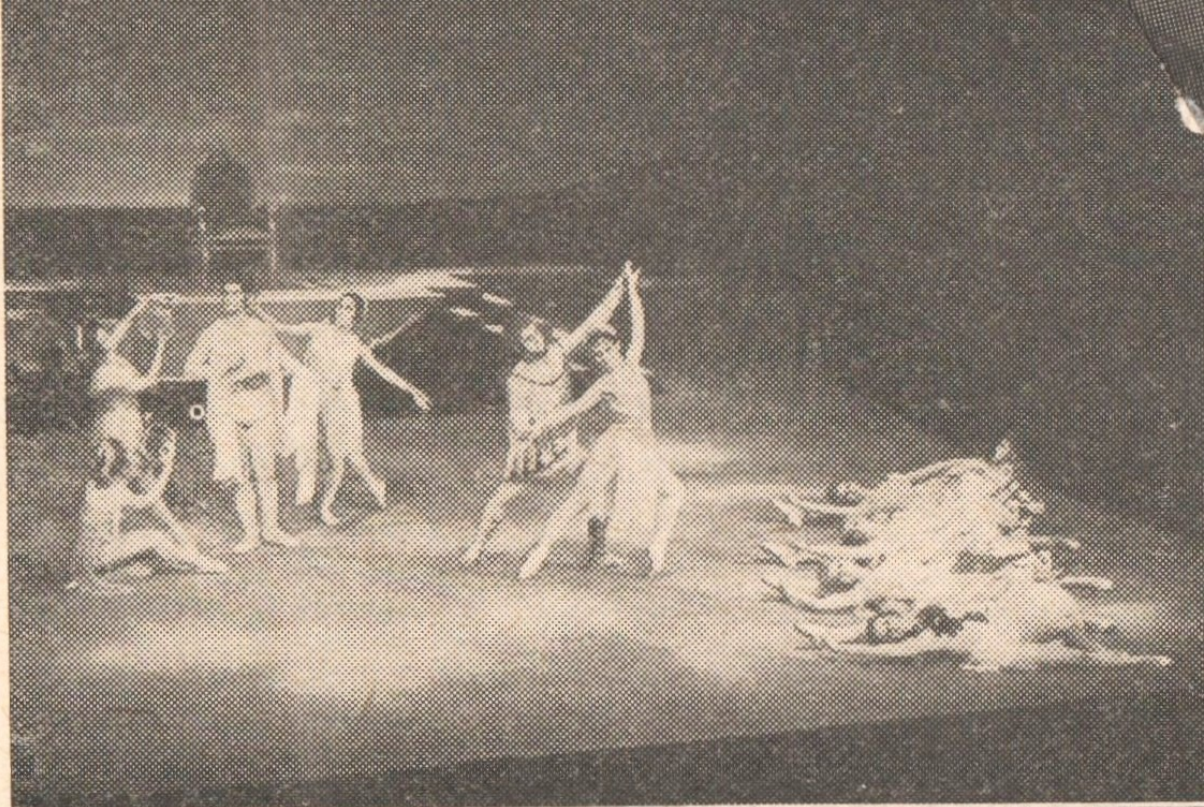
venovým dílům, nicméně je nedílnou součástí jeho tvůrčího genia. V baletu napsaném na oslavu revolučního reka par excellence, boha svobody, se vyskytují v přesném znění dvě z nejslavnějších míst jeho III. a VI. symfonie-finále z Eroiky, které zaznívá ve finále baletu, a Bouře z Pastorální symfonie, v baletu introdukce následující hned za předehrou. Ve scéně tragické Múzy, což je deváté číslo z Prométhea, jsou zajímavé podobnosti s Allegrem z Patetické sonáty. A ve svém náčrtníku z roku 1800 Beethoven připomíná a notu za notou opisuje začátek sonáty vedle náčrtků k baletu.

Souvislost baletní hudby Prométhea s ostatními Beethovenovými díly, zejména s Eroikou, původně psanou na oslavu jiného velikána — Napoleona, dokresluje Beethovenův vývoj. Romain Rolland ve svém několikadílném Beethovenově životopise píše: „Krásné náčrtky!... Ale jsou to pouhé hračky. Genius se jimi pobaví a odhodí je. Co by se bylo stalo v prostředí tehdejších let z těch hraček a z toho, kdo si takto hrál? Poslechněte si ty měkké, bujné, překypující melodie tanců z Prométhea! Muž, který je napsal, byl by jednou mohl být (kdož ví?) — kdyby ho nebyl zasáhl bič neštěstí — podoben tomu, který se mu o dvacet let později protivil: Rossinimu, ovšem jaksi tělnatějšímu, robustnějšímu, rubensovitějšímu!... (A dnešnímu světu — kdož ví — by to možná nebylo o nic méně příjemné!)“

K 200. výročí Beethovenova narození inscenovali letos Prométhea dva choreografové: Frederic Ashton v anglickém Královském baletu a Emerich Gabzdyl v Divadle Jiřího Myrona v Ostravě. Zatímto Ashton ponechal převážně původní koncepci a uvedl balet s názvem Stvoření Prométheova, Gabzdyl libreto přepracoval v balet o jednom dějství (11 proměnách) a doplnil jej recitací z prologu a epilogu F. Stiebitze k Aischylově tragédii Upoutaný Prométheus. Vytvořil představení, které do svědčuje jeho režijní a choreografickou zkušenost a smysl pro dramatickou formu.

Beethovenova Prométhea v režii a choreografii zasl. umělce Emericha Gabzdyla uvedlo Státní divadlo v Ostravě 22. února v Divadle Jiřího Myrona. Kostýmy a scénu navrhla Věra Fridrichová, dirigoval Václav Návrat, recitoval Radim Koval, nositel vyzn. Za vynikající práci.

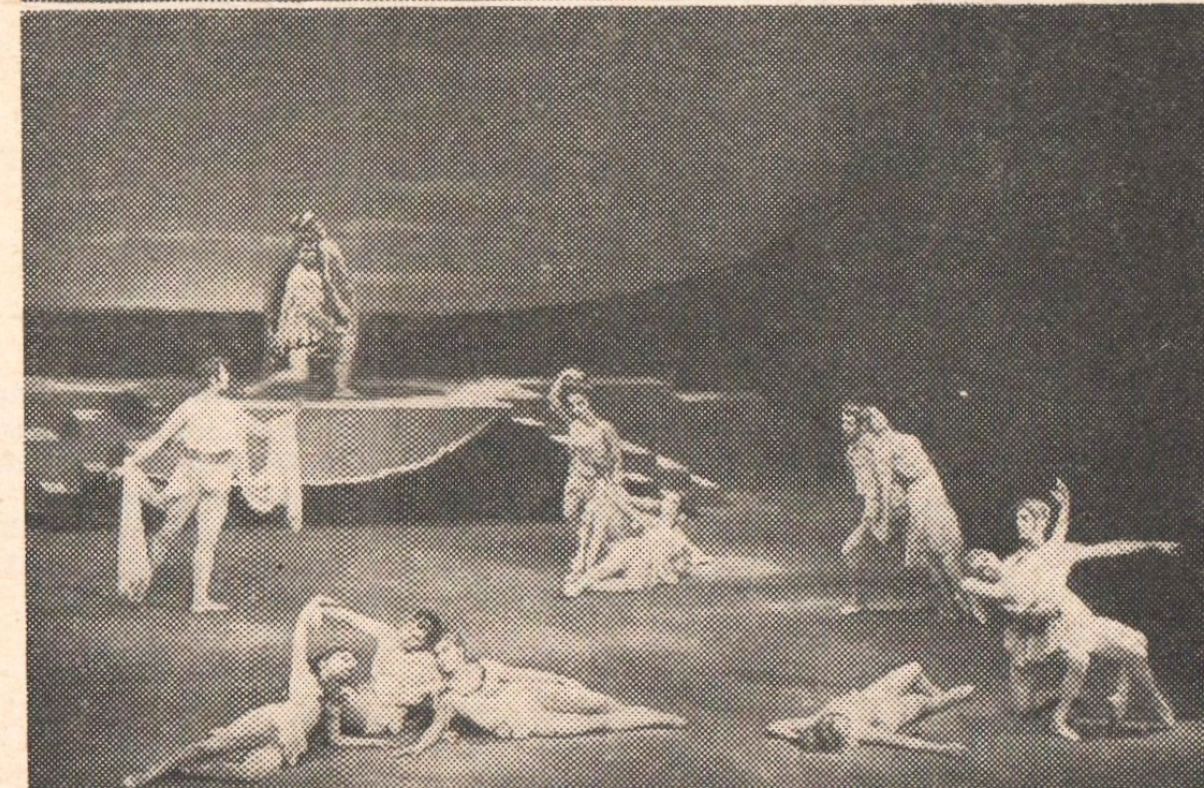
**Bohové, Titáni a
Múzy vzdávají
hold všemocnému
vládci Olympu —
Diovi.**



**Na Zemi, v temnu
noci, volají lidé
zkřehlí zimou po
světle, po slunci.**



**Prométheus za-
slechne volání lidí
a pochodní pře-
nese z Olympu
na Zem oheň.**





Na příkaz Diův je Prométheus uchvácen Silou a Mocí a za svůj odvážný čin přikován ke skále.



Člověk roztaví pouta ohněm, který mu Prométheus daroval, a osvobodí jej.



V závěrečném tanci projevují lidé vděčnost Prométheovi — dárci světla a slunce.

Na snímcích: Prométheus-Richard Böhm, Afrodité-Vlasta Pavelcová, nositelka vyzn. Za vynikající práci, Zeus-Bohuslav Pašek, Člověk — zasl. umělec Albert Janíček, Žena-Hana Šarounová.